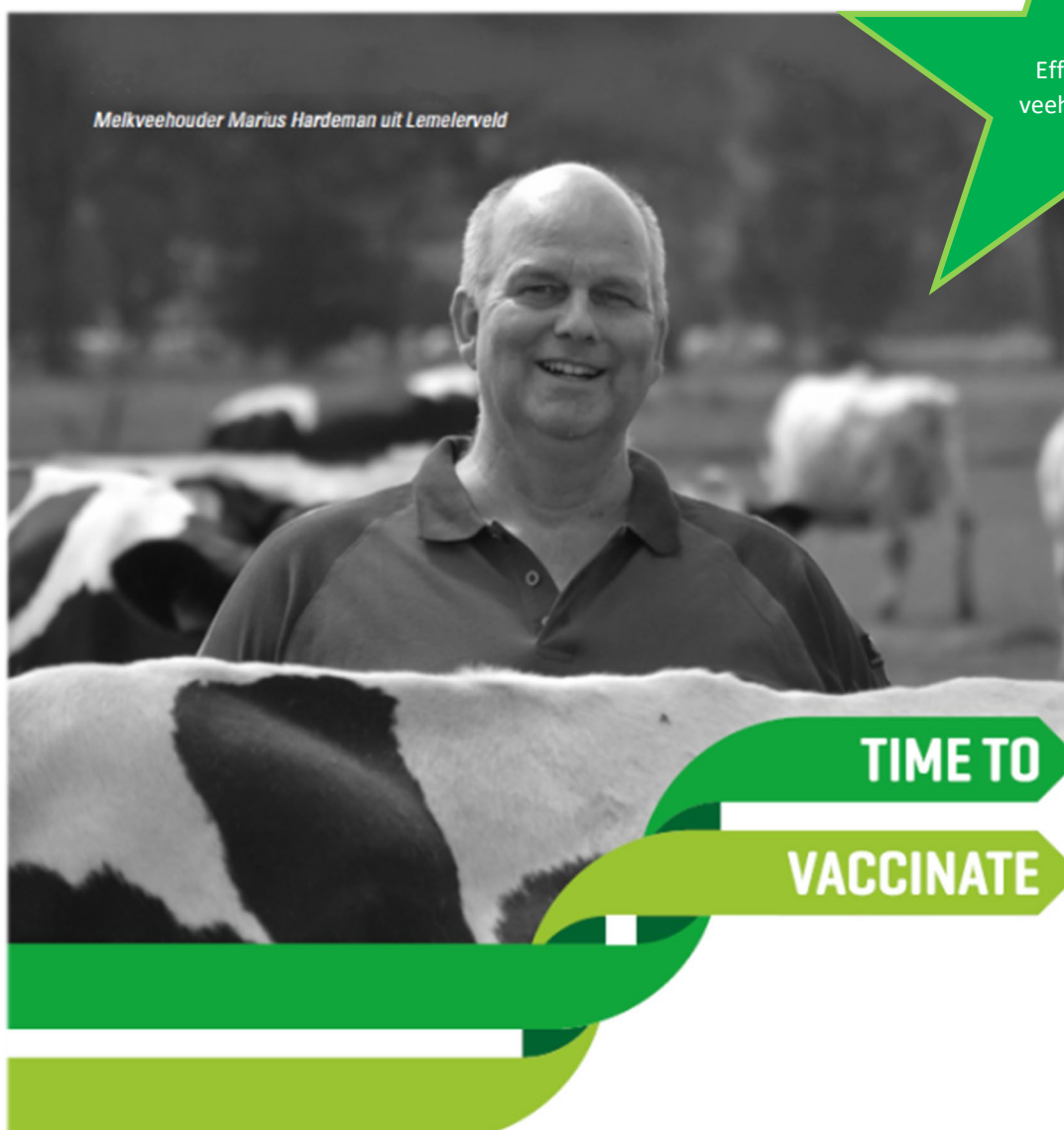

Vaccinatie of kuilgras voeren; het is net zo vanzelfsprekend

Rol van de dierenarts: niet 'betermaker' maar 'plan-uitvoerder'

Streven naar de hoogst haalbare gezondheidsstatus; vrij-getest van alle ziektes die in de Nederlandse melkveehouderij een rol spelen. Melkvee dat nagenoeg nooit melkziekte of andere voedingsgerelateerde ziekten oploopt. En kalveren waarbij zelden diarree of een kuchje valt te signaleren. Volgens melkveehouder Marius Hardeman komt dat door maatregelen te treffen die zekerheid bieden qua gezondheid. Plus: protocollair werken, zoals dat naar eigen zeggen bij de varkens al ingeburgerd is. "Ik wil weten waar ik aan toe ben en met plezier en zonder gedoe mijn werk bij de koeien uitvoeren."

Bedrijfsgegevens: Marius Hardeman (52) houdt samen met zijn vrouw Bertha: 110 melkkoeien, 25 stuks jongvee en 3.000 vleesvarkens in Lemelerveld (Ov.). De koeien geven gemiddeld 9800 kilo melk met 4,5 procent vet en 3,65 procent eiwit. Op 42 hectare grond waarvan 4 hectare mais.

Negen lege iglo's en één gevuld met een Belgisch blauw kalf. Waar is het vrouwelijk jongvee op dit melkveebedrijf? Dat is de eerste vraag die eenieder zal stellen bij het bezichtigen van de stallen en het vee dat Marius Hardeman houdt. Hij is sinds 2001 inwoner van Lemelerveld. Waar hij naartoe verhuisde vanuit de Veluwe. "Daar werden we weggekocht in verband met de aanleg van een industrieterrein. In deze prachtige Overijsselse plaats zagen we toekomstperspectief." Sinds het betreden van deze locatie is het bedrijf gegroeid van 45 stuks melkvee naar op zijn top 130 melkkoeien met 25 stuks jongvee. Daarnaast houdt de rasondernemer ook 3.000 vleesvarkens en verzet hij samen met zijn vrouw al het werk.

‘Rummikub met ambtenaren’

De ‘top’ waar Marius over vertelt, gaat over het groeiende aantal dieren en de opbloeiende bedrijfsvoering anno 2015/2016. Een jaar na dato kwam daar verandering in. Hardeman vertelt hoe de afgelopen vijf jaar als een achtbaan aanvoelde: “Het melkquotum ging eraf en er startte een ondernemersweg naar bedrijfsovername. Helaas gooide een veranderende regelgeving even later roet in het eten. Het voelde alsof we rummikub speelden en de overheid won, door 3 stenen achter te houden. Dat zij de spelregels gedurende het spel zonder schaamte konden veranderen.”

Hardeman pauzeert, slaakt een zucht en wrijft met zijn hand over zijn voorhoofd terwijl hij teleurgesteld naar beneden kijkt.

“Wij moesten toen tweemaal 4 procent van de veestapel inleveren. Anderen soms nog meer.”

Hij vervolgt zijn verhaal met stelligheid: “Daar ben ik het nog steeds mee oneens! Een jurist raadde me echter af om te blijven vechten voor ons recht. Als éénling zou ik geen kans maken op een verandering van de wet. Maar ik ga door, want niet alleen ik, maar velen met mij zijn getroffen. De maatregel is kolder! Ambtenaren en politici verwachten het onmogelijke. Aangezien wij boeren juist geld hebben uitgegeven aan efficiëntie van ons mest en voerbeleid. We fokken ontzettend gezond en goed vee. En we werkten aan het nog extensiever houden van ons vee, door het pachten van extra grond.”

Maximale uit koeplaats

Na jaren van getouwtrek is er nu heel wat veranderd in de bedrijfsvoering. Dat begon met de krimp van de veestapel. “In de goede jaren groeide het bedrijf als kool. Meer dieren konden we alleen houden en gezond houden als het management klopte. Zo bleven de kengetallen stabiel, zoals de gemiddelde productie per koe of de kalversterfte. Al jaren groeit ieder kalf hier naar tevredenheid op van dag 0 tot een respectabele leeftijd bij afvoer. In 2015 hielden we 100 stuks jongvee, die een afkalfleeftijd (ALVA) van rond de 24 maanden noteerden. Daarbij noteren de koeien al jaren een

rollend jaargemiddelde van 9800 kilo melk met nette percentages. Dat houden ze gemiddeld lang vol, met een leeftijd van afvoer rond 5,2 jaar. De tussenkalftijd (TKT) ligt rond de 405 dagen, waarbij gemiddeld 1,6 rietje nodig is om een koe drachtig te krijgen. Het landelijk gemiddelde is 2 rietjes of meer. Sommigen zouden me adviseren om de TKT verder te verlagen naar 385 dagen. Dat is een advies wat ik afsla, laat de koeien het maar wat rustiger aan doen. Dat voorkomt stress, je ziet ze beter tochtig, met betere vruchtbaarheidsresultaten en makkelijker opstarten als opbrengst.”

De koeien scoorden zelfs zo goed op de melkproductieregistratie (MPR), dat fokkerijorganisatie CRV het bedrijf het label satellietbedrijf gaf. Hardeman recht trots doch nederig zijn rug: “Zo komt het dat we al meer dan vijf jaar enkele koeien aanmerken als draagmoeder voor embryo’s met een uitzonderlijk hoge verwachting qua genenmatch. Eén van de eerste hoornloze nakomelingen die hier geboren werd, verliet het erf voor 3000 euro. Dat maak je niet elke dag mee,” aldus Hardeman met een glimlach in één mondhoek en stralende ogen.

“Maar ondanks dat we keer op keer bewijzen dat we goed voor ons vee zorgen, waren we door de restricties van de overheid dus wel genoodzaakt fors in te krimpen. Qua gezondheid willen we nooit inleveren, al wordt het met de insleep van nieuw vee wel lastiger voor ons om dat in goede banen te leiden. In 2018 hebben we veel vee weg moeten doen, om uiteindelijk zoveel mogelijk fosfaat te benutten per koeplaats. Voor 2019 resulteerde dat in een tekort aan vervangingsvee. Met als gevolg dat we moesten aankopen. In totaal kochten we in 2019 30 pinken en vaarzen.”

Insleep ziekten

Van een gesloten bedrijfssysteem werd het melkveebedrijf aan de Lemelerveldseweg genoodzaakt om vreemd vee aan de kudde toe te voegen. “Natuurlijk let ik op de gezondheidsstatus van de koeien die ik aankoop. Maar je snapt dat dieren die uit een andere omgeving komen, wel verschillende virussen en bacteriën bij zich kunnen dragen die nog niet op ons erf rondcirculeren. Het wil dus niet zeggen dat de aangekochte dieren ziek zijn, maar ze kunnen wel ziekteveroorzakers meenemen waar de bestaande kudde nog niet tegen bestand is.”

Omdat de opfok nagenoeg altijd vlekkeloos verliep en de koeien oud werden, is dat nu nog steeds het streven. Volgens Marius is zijn succes een resultante van het protocollair werken. “Wat te plannen valt, staat als een huis. Zo komt al jaren iedere vier weken de klauwbekapper op bezoek. Hij behandelt dan alle koeien vlak voor droogstand, de dieren die minder dan 100 dagen aan de melk zijn en diegenen met problemen aan de klauwen.” Al jaren is de veestapel gecertificeerd vrij van de meest voorkomende ziektes - leptospirose, BVD, IBR, *paratuberculose*, salmonella - in Nederland met de GD-classificatie: hoogste gezondheidsstatus.

“Rust, zekerheid, weerstand, dat zijn de drie woorden die passen bij hoe ik de gezondheid van de koeien aanpak. Alle koeien krijgen daarom een vaccin tegen IBR en ook tegen BVD, twee virussen die ik daarmee hoe dan ook uit wil sluiten. Want BVD bijvoorbeeld, zal heus rondgaan en daar word je niet vrolijk van! Daarnaast krijgen koeien in de droogstand standaard een Rotavec Corona vaccinatie om meer specifieke weerstand in de biest mee te geven aan het kalf. Vervolgens krijgen de jonge dieren nog een enting tegen pinkengriep. Want hoestende kalveren, die hoor ik niet graag.”

‘Kalverstart moet optimaal’

Kalveren moeten vlot en goed starten. Ook hier volgt een strikte werkwijze: Hardeman spuit alle iglo's schoon met een hogedrukspuit en schuim. “Want aangekoekte mest krijg je er met enkel water niet af. Deze blijvende infectiebron wil ik voorkomen door met schuim de substantie los te weken.” Na reiniging staan de iglo's minimaal een week leeg. Het lijkt behoorlijk arbeidsintensief, toch ziet Hardeman dat niet zo: “Dit lijkt extra werk, maar is vele malen minder werk dan 1 kalf per maand dat ziek is door diarree. Heb je weleens bijgehouden hoeveel tijd het kost om een ziek dier in de gaten te houden, extra zorg te geven, extra voer en water te voeren, de handelingen die erbij komen om de ziekte niet op andere kalveren over te laten slaan, en ga zo maar door? Plus de zorgen die je erbij krijgt, die je dus ook niet ziet aankomen. Want dat schoonmaken wat ik nu doe, kan ik makkelijk plannen. Diarree komt nauwelijks meer voor.”

Wat de start van de kalveren betreft geldt hier een rotsvast geloof in de eerste uren die de moederkoe met het kalf doorbrengt. “Een koe kalft af, likt het jong schoon, het kalf gaat staan en wil dan direct drinken. Zo hoort het en zo gebeurt het. En het heeft vele voordelen voor koe en kalf. De koe maakt namelijk oxytocinen aan wanneer ze het kalf verzorgt, dat is beter voor haar melkschietreflex en de gezondheid van de uier. Daarbij, door deze hormoonimpuls volgt de nageboorte eigenlijk altijd vanzelf en binnen korte tijd na het kalf. Hierdoor zijn witvuilers op ons bedrijf een zeldzaamheid. Voor de kalveren zie ik ook pluspunten bij deze methode, want als de moeder ze zo stimuleert, drinken ze echt vaak direct hun eerste biest. Een mooi gezicht, want dan ploffen ze met een volle buik tevreden neer in het stro en als de koe er dan naast gaat liggen is er rust in de stal. Op dat moment weet ik dat het kalf de eerste belangrijke voedingsstoffen en weerstand binnen heeft gekregen. Om het tweetal vervolgens te scheiden is geen probleem. Ze zijn dan al kalm en voldaan.”

Dierenarts bezoekt routinematig

De gezondheidszorg voor kalveren en koeien is door Hardeman op zoveel mogelijk punten ingepland. Volgens eigen zeggen heeft de veehouder zich dat eigen gemaakt door het zorgen en houden van varkens. “De kennis van protocollair werken, vooruitdenken en risico’s beperken is alom bekend binnen de varkenssector. Voor mij een logisch gevolg om ook zo met het melkvee om te gaan. Zo zie ik vaccineren niet als een geneesmiddel, maar als een maatregel die gelijk staat aan goede hygiëne of een uitgebalanceerd rantsoen. Advies win ik niet in bij één persoon. Juist door overleg met meerdere erfbetreders bij elkaar en vervolgens verantwoordelijkheden af te spreken, zorgt ervoor dat iedereen die met mijn bedrijf te maken heeft ook gaat voor het halen van die doelen.”

“De dierenarts hoeft niet te verwachten dat ik hem of haar bel wanneer ik een probleem zie. Nee, voor de standaard dierenartszaken staat een periodieke frequentie vast. Iedere donderdag om 9 uur is het tijd voor dracht scannen, onthoornen, vaccineren tegen IBR, BVD, diarree en pinkengriep en het doorspreken van opvallende zaken van die week. Zo signaleren we veranderingen die we kunnen bijsturen, nog voor dieren ziek zijn. We bespreken ieder jaar wat we verwachten en maken dat vervolgens waar. Zo hoef ik echt nog maar heel weinig te bellen met een klinisch geval waarvoor de dierenarts zijn bed uit moet,” aldus Hardemans’ schets over de veranderende rol van de dierenarts van ‘betermaker’ naar ‘plan-uitvoerder’ voor preventieve diergezondheidszorg.

